

HOGE RAAD VAN ADEL

JAARVERSLAG 2013

Het nieuwe embleem voor de Netherlands Maritime Special Operations Forces van het Korps Mariniers.

De Hoge Raad van Adel bracht in het verslagjaar advies uit aan de minister van Defensie over het nieuwe embleem voor de Netherlands Maritime Special Operations Forces (NLMARSOF) van het Korps Mariniers (foto omslag). Het embleem werd vastgesteld bij Beschikking van de commandant Zeestrijdkrachten d.d. 16 september 2013, nr. 2013004230. Op de foto overhandigt de commandant van het Korps Mariniers, brigade-generaal mr. R.G. Oppelaar, het embleem aan de commandant van de NLMARSOF, luitenant-kolonel R.L. Poetiray (foto Kabinet Stafgroep Koninklijke Marine, Den Helder).

TEN GELEIDE

Het is mij een genoegen U hierbij het verslag van de Hoge Raad van Adel over 2013 te kunnen aanbieden.

Het verslagjaar stond voor een deel in het teken van de abdicatie van Koningin Beatrix in het Paleis op de Dam en de inhuldiging van Koning Willem-Alexander in de Nieuwe Kerk te Amsterdam op dinsdag 30 april. Rond een troonswisseling wordt de Raad vanouds geconsulteerd over onderwerpen als het Rijkswapen, de Koninklijke standaard en het grootzegel van de nieuwe Koning, alsmede de wapens, vlaggen en titulatuur van de andere leden van het Koninklijk Huis. Doordat de samenstelling van het Koninklijk Huis bij die gelegenheid wijzigt, dienen de consequenties voor de ceremoniële invulling nader te worden gezien.

Al betrekkelijk snel na de aankondiging van de abdicatie heeft de Raad gemeend een notitie onder de aandacht van de directeur van het Kabinet der Koningin te moeten brengen, waarin de specifieke taak van de Raad bij troonswisseling wordt beschreven. Deze taak heeft vervolgens de agenda van de Raad in het inhuldigingsjaar voor een belangrijk deel bepaald.

Het reguliere werk van de Hoge Raad van Adel, zoals het doen van voordrachten aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor bij Koninklijk besluit vastgestelde wapens van publiekrechtelijke lichamen, vond normaal voortgang. Het kennismakingsbezoek van dr. R.A.H. Plasterk aan de Raad, mede ter voorbereiding van het tweehonderdjarig bestaan van de Raad in 2014, werd bijzonder op prijs gesteld.

Aan het einde van het verslagjaar publiceerde de minister nieuwe beleidsregels betreffende deze voordrachten ter verduidelijking van de besluiten van 1814, 1919 en 1977. Dit betekent dat in dit jaarverslag de laatste bij Koninklijk besluit verleende wapens van privaatrechtelijke lichamen worden gepubliceerd. Het initiatief hiertoe werd genomen door een particuliere heraldicus, die bezwaar maakte tegen bij Koninklijk besluit vastgestelde wapens van kerkelijke instellingen omdat hij dit overheidsoptreden principieel in strijd met de scheiding van kerk en staat acht. Daarbij ziet hij voorbij aan het belang van toezicht op de juiste toepassing van overheidsheraldiek in wapens van privaatrechtelijke lichamen. De Raad zal niettemin informeel zijn rol als bewaker van heraldische regelgeving onverminderd blijven voortzetten.

Een groot deel van het jaar waren de samenstellers van het jubileumboek *Wapenregister van de Nederlandse adel*, die uit de eigen gelederen komen, doende met onderzoek in het archief van de Raad. Alle adelsbesluiten en wapenverleningen uit de periode 1814 tot heden worden gecontroleerd en getoetst om tezamen met de wapentekeningen gepubliceerd te worden. Het omvangrijke boek zal tijdens de viering van het jubileum in 2014 worden gepresenteerd.

C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter.

Tijdens het kennismakingsbezoek van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, dr. R.A.H. Plasterk (links op de foto) op 4 september 2013 aan de Hoge Raad van Adel besprak voorzitter drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije het ontwerpwapen voor de nieuwe gemeente Molenwaard, waarover de Raad de minister schriftelijk advies uitbracht. Het gemeentewapen werd bij K.B. van 17 september 2013, nr. 13.001943, vastgesteld (foto Frank Krijger, Rijswijk).

JAARVERSLAG 2013

VERSLAG VAN DE RAAD

De Hoge Raad van Adel bracht in 18 (2012: 21) zaken advies uit. Van deze hadden 5 (1) betrekking op adelszaken, 1 (0) op naamrecht, 4 (11) op wapens, 2 (2) op vlaggen, 4 (3) op emblemen en 2 (4) op ridderlijke orden. In totaal werden 21 (21) nieuwe en 4 (7) oude dossiers behandeld. De nieuwe betroffen 6 (5) onderwerpen van algemene aard, 2 (0) adelszaken, 1 (0) naamrecht, 4 (7) wapenverleningen en -vermeerderingen, 2 (2) vlaggen, 4 (3) emblemen en onderscheidingen, 1 (0) Ridderlijke Duitse Orde en 1 (4) Maltezer Orde.

In het filiatierregister van de Nederlandse adel werden 82 (79) akten van geboorte, huwelijk en overlijden ingeschreven.

De voorzitter vertegenwoordigde de Raad traditiegetrouw tijdens de nieuwjaarsreceptie van Hare Majesteit de Koningin op dinsdag 15 januari in het Paleis op de Dam, de jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei te Amsterdam en de opening van de Staten-Generaal op de derde dinsdag in september.

Toen koningin Beatrix op maandag 28 januari om 19.00 uur via de media bekend maakte dat zij op 30 april als koningin der Nederlanden zou abdiceren, was de tijdspanne waarin de troonswisseling vorm moest krijgen ongeveer gelijk aan die welke haar moeder drieëndertig jaar eerder voor de ceremoniële invulling had bestemd.

Evenals in 1980 werd vanaf begin februari de Hoge Raad van Adel intensief gefrequentieerd vanuit het Kabinet der Koningin, de Ministeries van Algemene Zaken, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (verantwoordelijk voor de coördinatie, hierna: BZK) en Veiligheid en Justitie, maar ook door de Dienst Koninklijk Huis, over vragen die soms verder reikten dan de eigenlijke taak van de Raad. Hoewel de soevereine vorst bij de oprichting het 'Collegie voor Heraldie', dat de titel van 'Hooge Raad van Adel' zou voeren, in 1814 belastte met de regeling en 'beraming van de orde' van alle publieke ceremoniën, werd in de loop van de negentiende eeuw, toen Kabinet des Konings en Koninklijk Huis institutioneel steeds belangrijker werden, de rol van de Raad evenredig van minder gewicht. De taak van de Raad is vanouds beperkt tot het Rijkswapen, het grootzegel en de wapens, vlaggen en titulatuur van de leden van het Koninklijk Huis.

Reeds op 11 februari bracht de Raad advies uit aan de directeur van het Kabinet der Koningin inzake zijn taak bij troonswisseling. Een notitie uit 2006 bleek uiteindelijk een goede leidraad te zijn voor de consultaties van de Raad gedurende het inhuldigingsjaar.

Voorzitter en secretaris waren op dinsdag 30 april in de Nieuwe kerk te Amsterdam getuige van de inhuldiging van Z.M. Koning Willem-Alexander. De voorzitter begeleidde als kamerheer van de koning die dag de voorzitter van de Europese Raad drs. H.A. van Rompuy en echtgenote, terwijl de secretaris de voorzitter verving namens de Raad als hoog college van Staat. Bij koninklijke beschikking werd hun later in het jaar, respectievelijk op voordracht van de grootmeester van het Huis van Z.M. de Koning en van de minister van BZK de inhuldigungsmedaille uitgereikt.

Voorzitter en secretaris waren op 6 en 7 mei aanwezig bij achtereenvolgens de bezegeling en overdracht van de abdicatieakte in het Nationaal Archief. H.K.H. Prinses Beatrix had met het oog op de openbaarheid van overheidsdocumenten bewilligd in een snelle overdracht door de directeur van het Kabinet van de Koning aan de algemeen rijksarchivaris.

Op 4 december nam de Hoge Raad van Adel aan het slot van het inhuldigingsjaar nog het initiatief om de minister-president, minister van Algemene Zaken, op de hoogte te stellen van

een foutieve kroon op de ontwerp-postzegel van de nieuwe koning, die eind november in de publiciteit werd gebracht. PostNL had op deze eerste postzegel met het portret van de koning, die op 2 januari 2014 zou worden uitgebracht, in plaats van de koninklijke kroon een prinsenkroon afgebeeld. Naar de overtuiging van de Raad kwam hiermee de koninklijke waardigheid, gelet op de internationale rangorde van vorstelijke kronen, in het gedrang.

In een brief d.d. 16 dec. 2013 deelde de secretaris van de Ministerraad aan de Raad mee dat nadere informatie zou volgen van de minister van Economische Zaken, onder wiens competentie Nederlandse postzegels als waardedocumenten vallen.

De voorzitter was op zaterdag 2 maart mede namens de Raad aanwezig bij het jaarlijkse inter-ridderlijk overleg van de verschillende ridderschappen, waarbij de Nederlandse Adelsvereniging, de Vereniging voor Jongeren van Adel in Nederland en de Hoge Raad van Adel te gast zijn. De vergadering werd deze keer georganiseerd door de Ridderschap van Zeeland op de buitenplaats Ipenoord te Oostkapelle.

De voorjaarsvergadering van de Raad vond bij uitzondering plaats te Rotterdam, op uitnodiging van mr. R. van der Graaf, hoofd corporate & public relations van het Havenbedrijf Rotterdam, in het World Port Center (gelegen op de Kop van Zuid). Deze invitatie had de Raad te danken aan een in 2012 uitgebracht advies over een gewenst wapen voor de rijkshavenmeester van Rotterdam-Rijnmond. De benoeming door de minister van Infrastructuur en Milieu in deze specifieke functie had helaas nog altijd niet plaatsgevonden. De ochtendvergadering werd afgesloten met een warme lunch aan boord van het *MS Hudson* tijdens een vaartocht over de Nieuwe Maas.

Op woensdag 4 september bracht de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dr. R.H.A. Plasterk een kennismakingsbezoek aan de Raad. Hij werd vergezeld van mr. drs. A.J. Vos, hoofd kabinetszaken BZK, en Tim Altenburg, politiek assistent van de minister. Voor de Raad was naast voorzitter en secretaris het jongste lid mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt aanwezig. Tijdens het bezoek waren adelsrecht en overheidsheraldiek aandachtspunten, maar ook het naderende jubileum van de Raad. Bij de rondleiding door het gebouw werden de medewerkers aan de minister voorgesteld.

In *Staatscourant* 26583 (23 sept. 2013) publiceerde de minister van BZK nieuwe beleidsregels, d.d. 12 sept. 2013, nr. 2013-0000459488, omtrent het verlenen, bevestigen en wijzigen van wapens overeenkomstig het bepaalde in het besluit van de Soevereine Vorst van 24 dec. 1814, nr. 32, en in de Koninklijke besluiten van 23 april 1919 (*Stb.* 181), nr. 69, en 21 okt. 1977 (*Stb.* 605). Hij reageerde daarmee op een brief van een heraldicus, die bezwaar maakte tegen het bij Koninklijk besluit verlenen van wapens aan privaatrechtelijke instellingen, een mogelijkheid die in deze besluiten niet expliciet wordt uitgesloten. De minister toonde zich, na overleg met de Raad, ontvankelijk voor deze kritiek, welke was ingegeven door een principiële opvatting over de scheiding van kerk en staat. Hij vaardigde om deze reden nieuwe beleidsregels uit, die bepalen dat voordrachten van de Hoge Raad van Adel voor Koninklijke besluiten met betrekking tot de verlening van nieuwe wapens of de bevestiging of wijziging van reeds vastgestelde wapens met ingang van 1 jan. 2014 nog uitsluitend betrekking hebben op provincies, gemeenten, waterschappen en andere publiekrechtelijke lichamen of instellingen, zoals vermeld in de genoemde Koninklijke besluiten. Aan het bevestigen bij Koninklijk besluit van een wapen van een voormalige heerlijkheid als privaatrechtelijke instelling – een verschijnsel dat het afgelopen decennium een zekere opleving liet zien – kwam hiermee eveneens een einde.

Met een zekere regelmaat was rekwestrant, laatstelijk in 1999, archiefstukken in fotokopie blijven toesturen, maar deze gaven steeds onvoldoende bewijs, hetgeen hem zowel schriftelijk als telefonisch is meegedeeld.

In zijn advies van 21 nov. 2013 aan de minister van BZK concludeerde de Raad op grond van het totale dossier, dat de stamreeks tot in de achttiende eeuw bewezen lijkt, maar dat op grond van de gevonden beroepen die deze voorvaders uitoefenden, van adeldom geen sprake blijkt te zijn. Als geen adelsdiploma kan worden overgelegd, moet immers worden bewezen dat de voorouders in directe lijn vóór 1795 in het maatschappelijk verkeer werden gerekend tot de adelstand, die was verenigd in ridderschappen en uit dien hoofde bestuurlijk gezag uitoefende. Zoals de toenmalige secretaris in zijn brief van 31 juli 1990 al aan rekwestrant meedeelde, is het enkele gebruik van het predikaat jonker onvoldoende om deze adeldom te bewijzen; ook vooraanstaande niet-adellijke personen, in het bijzonder officieren, bedienden zich ervan.

Op 2 september maakte de Commissaris van de Koning in de provincie Limburg de voorzitter van de Hoge Raad van Adel deelgenoot van de gedachten die in de provincie Limburg leven met betrekking tot de titel hertog van Limburg. Hij informeerde voorts naar de wettelijke mogelijkheden voor Zijne Majesteit de Koning om de titel hertog van Limburg te voeren.

De Raad deelde de gouverneur op 19 december mee dat de titel hertog van Limburg niet bij Koninklijk besluit is verleend en daardoor geen officiële status heeft. Deze komt echter voor op een informele lijst van niet-officiële titels van de regerende vorst, die sedert de eerste grondwet van het Koninkrijk onder de noemer van het intitulé 'enz. enz. enz.' worden samengevat. Van deze titulatuur bestaan meerdere lijsten van verschillende omvang.

Naar de overtuiging van de Raad, gebaseerd op de Kamerbehandeling van de Wet lidmaatschap koninklijk huis (2002), is in de Grondwet van 1815 expliciet gekozen voor het intitulé 'enz. enz. enz.' om de voormalige titels van de vorst, waarvan ook toen de betekenis niet altijd kon worden overzien, juist niet bij naam te noemen. Na het aanvaarden van de soevereiniteit over de – toen nog Verenigde – Nederlanden was het immers niet de bedoeling alle afzonderlijke heerlijkheden en rechtsgebieden binnen de nieuwe eenheidsstaat op te sommen.

Ook met betrekking tot Limburg vond eenzelfde ontwikkeling plaats, zij het enkele decennia later. Nadat het (nieuwe) hertogdom was geïncorporeerd in het Koninkrijk der Nederlanden, raakte de (officieus gecreëerde) titel hertog van Limburg functioneel in onbruik.

De keuze van koning Willem I voor de naam Limburg in de hoedanigheid van hertogdom was een staatkundige constructie die refereerde aan een in de Middeleeuwen afgebakend grondgebied van die naam, dat grotendeels buiten de huidige provincie ligt. In de Grondwet van 1848 wordt 'hertogdom' nog vermeld, maar in die van 1887 niet meer. De titel hertog van Limburg is nooit officieel verleend, waardoor deze in de Noord-Nederlandse eenheidsstaat die na de afscheiding van België werd gevormd, al snel in onbruik geraakte.

De Raad meende de gouverneur ten slotte een hart onder de riem te kunnen steken met de constatering dat de titel bij bijzondere culturele gelegenheden uit de rijke geschiedenis van Limburg altijd zou kunnen worden opgeroepen, zoals in het verleden meerdere malen door zijn ambtsvoorganger(s) op treffende wijze was gedaan.

Bestuursrecht

In verband met de beroepszaken die waren aangespannen tegen de uitspraken van de Rechtbank Alkmaar, d.d. 15 november 2012, zowel door de particulier, die de procedures had geïnitieerd, als door de Hoge Raad van Adel, hield de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State op 25 november 2013 hoorzittingen. De secretaris van de Raad gaf, waar gewenst, toelichting op deze zaken, die betrekking hebben op de werking van de Algemene wet bestuursrecht (Awb), art. 6:12, lid 2 (tijdig nemen van een besluit) en de Wet openbaarheid van

In het verslagjaar werd bij koninklijk besluit een wapen verleend aan de gemeenten *Bodegraven-Reeuwijk*, *Goeree-Overflakkee en Molenwaard*, en aan de basilieken van de *H. Nicolaas (Amsterdam)* en de *H. Petrus' Banden (Oirschot)* (zie bijlagen). De heer P. Bultsma vervaardigde 4 (7) en de heer C.Q.C.M. Walschots 1 (0) wapendiploma's.

Bij brief van 1 maart 2013 deelde het College van Burgemeester en Wethouders van de nieuwe gemeente **Medemblik**, die per 1 januari 2011 was gevormd uit de voormalige gemeenten Medemblik, Andijk en Wervershoof, aan de Raad mee dat de gemeenteraad van de nieuwe gemeente in zijn vergadering van 28 februari 2013 had besloten het gebruik van het gemeentewapen en de gemeentevlag van de voormalige gemeente Medemblik te handhaven. Hiervan is aantekening gemaakt in zowel het wapen- als het vlaggenregister van de Raad.

De nieuwe gemeente **Schagen**, die op 1 januari 2013 ontstond uit de fusie van de gemeenten Harenkarspel, Schagen en Zijpe, verzocht de Raad op 7 november 2013 een nader advies uit te brengen over het nieuwe gemeentewapen, als aanvulling op het door de Raad aan de Stuurgroep HSZ op 20 november 2012 uitgebrachte advies. Namens Burgemeester en Wethouders van de nieuwe gemeente deelde de secretaris mee dat een meerderheid van het presidium de voorkeur geeft aan het eerste wapenontwerp en de historische verenigingen daarentegen een duidelijke voorkeur uitspreken voor het tweede ontwerp, zij het met enkele aanpassingen. In zijn vervolgadvis van 26 november 2013 deelde de Raad mee dat hij eraan hechtte om de oorspronkelijke opdracht van 29 augustus 2012 als uitgangspunt te (blijven) nemen. Daarin vroeg de Stuurgroep om een voorstel voor een nieuw gemeentewapen in de vorm van twee wapenontwerpen, één 'op historische grond', dat wil zeggen op basis van de wapens van de fuserende gemeenten, en één waarbij de richtlijnen voor het vastgestelde logo als uitgangspunt dienden: de kleurstelling blauw-groen-wit en de geabstraheerde roos (Schagen), keper (Harenkarspel) en zwaan (Zijpe).

Hoewel de voorkeur van de Raad in sterke mate uitging en gaat naar voortzetting – in navolging van de gekozen naam van de nieuwe gemeente – van het historische wapen van de stad Schagen (1415), werd conform deze opdracht een tweede ontwerp als alternatief aanbevolen. Bij een keuze voor voortzetting van het oude wapen van Schagen immers zou de voormalige gemeente Zijpe bij uitstek in het nieuwe wapen vertegenwoordigd worden door de voorgestelde schildhoudende leeuw als pendant van de ridderfiguur, terwijl de dekking van het schild met een kroon van drie bladeren en twee parels refereerde aan de voormalige gemeente Harencarspel, die deze kroon in 1990 verleend kreeg.

In zijn vervolgadvis maakte de Raad van de gelegenheid gebruik om de door de historische verenigingen voorgestelde wijzigingen in het tweede ontwerp nog eens op historische en heraldische merites te beoordelen. De Raad adviseerde om het tweede ontwerp als keuze ongewijzigd te laten, daar als gevolg van de herintroductie van wapenfiguren uit voormalige gemeentewapens een geheel nieuw wapen zou ontstaan. Dit nieuwe (derde) ontwerp zou bovendien de heraldische basisregels van eenvoud, evenwichtigheid en zeggingskracht met voeten treden en mogelijk zelfs een andere betekenis krijgen dan men voor ogen had.

De Colleges van Burgemeesters en Wethouders van Alphen aan den Rijn, Boskoop en Rijnwoude, die per 1 januari 2014 een fusie van deze gemeenten voorbereidden, verzochten de Raad bij brief van 7 mei 2013 advies uit te brengen over een gemeentewapen van de nieuwe gemeente. Op basis van een algemene stemming onder de bewoners van het gebied, dat doorkruist wordt door de rivieren Rijn en Gouwe, was gekozen voor de naam **Alphen aan den Rijn**. In zijn advies van 12 juni 2013 sloot de Raad aan bij deze naamkeuze door als eerste optie voor te stellen het bestaande wapen van Alphen aan den Rijn (oorspronkelijk uit 1816, maar in 1918 vermeerderd met een standaardkroon en schildhoudende leeuwen) te con-

tinueren. Daarnaast werd een alternatief en daardoor een nieuw wapen in twee variaties voorgesteld, waarin kenmerkende heraldische elementen uit de wapens van de drie fusiegemeenten aan bod komen. Als uitgangspunt werd de golvende lichtblauwe lijn (kennelijk het symbool voor de Oude Rijn en de Gouwe) uit het woordmerk (logo) van de nieuwe gemeente genomen, die zich heraldisch liet vertalen in een golvende schuinbalk.

In de eerste variant wordt de golvende schuinbalk vergezeld van een achtpuntige ster en een burcht, beide van goud op een blauw veld. De gouden achtpuntige ster symboliseert in één gecombineerde figuur Alphen aan den Rijn (zwarte achtpuntige ster) en Rijnwoude (vijfpuntige gouden ster). De gouden burcht is uit het wapen van Boskoop afkomstig.

De andere variant op dit wapenontwerp sluit aan bij de visie van de nieuwe gemeente om als hoofdstad van het Groene Hart dit gebied te beschermen en te versterken. Het ontwerp combineert op een zilveren schild de blauwe golvende schuinbalk van het woordmerk met de zwarte achtpuntige ster (symbool voor de naamgevende gemeente Alphen aan den Rijn) in de bovenste schildhelft en een groen hart ('hoofdstad van het Groene Hart') in de onderste schildhelft.

Bij beide ontwerpen heeft de nieuwe gemeente Alphen aan den Rijn het recht om de kroon en de schildhouders uit het wapen van de huidige gemeente Alphen aan den Rijn te voeren, die dan geplaatst zouden kunnen worden op een – in de heraldiek niet omschreven – groene arabesk, ter vervanging van de bruine, ietwat somber ogende console uit dit wapen.

Op 10 december 2013 bereikte de Raad een brief van het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente **Sint-Oedenrode** met het verzoek om advies over toevoeging van een gouden kroon met vijf bladeren aan het bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 16 juli 1817 bevestigde wapen, dat toen werd beschreven als 'van lazuur, beladen met een ter weerskanten gedonjonnerde toorn van goud'. De wens was ingegeven door een vergelijking met op dezelfde dag bevestigde wapens voor de gemeenten Eindhoven en Helmond, die bij die gelegenheid tevens de zogenaamde fleuronkroon bevestigd hadden kregen, terwijl de grond daartoe dezelfde zou zijn geweest, namelijk in 1232 door de hertog van Brabant verleende stadsrechten. De reden waarom eerst thans om toevoeging van een kroon werd verzocht, was de binnen lokale erfgoedverenigingen gegroeide wens om in 2014, in het kader van de viering van het 200-jarig bestaan van de Nederlandse grondwet, de stadsrechten op heraldische wijze te (kunnen) manifesteren. De aanvraag, die om nader onderzoek door de Raad vroeg, werd geagendeerd voor de voorjaarsvergadering, zodat intern overleg zou kunnen plaatsvinden alvorens gefundeerd advies uit te brengen.

Vooruitlopend op de verheffing tot basiliek en een eventuele wapenverlening had het bestuur van de parochie van HH. Petrus en Bernadette te Oirschot, waaronder de basiliek ressorteert, een plaatselijke kunstenaar alvast opdracht gegeven om een wapenschild voor de basiliek te vervaardigen. Daarmee ging het bestuur – onbedoeld – in tegen de gebruikelijke procedure om eerst het wapen bij Koninklijk besluit te doen vaststellen alvorens over te gaan tot het voeren van het wapen in verschillende toepassingen en uitingen. Bij brief van 2 april 2013 vroeg het parochiebestuur, nadat de pauselijke breve d.d. 18 februari 2013 was aangekomen, advies aan de Raad met betrekking tot het wapen.

Nog in het kalenderjaar kon het gewenste wapen worden vastgesteld (zie hierna onder Wapenverleningen), hoewel het Koninklijke besluit enige vertraging ondervond door de nieuwe beleidsbepalingen, die de minister van BZK uitvaardigde inzake wapenverleningen van bij Koninklijk besluit (zie elders in dit jaarverslag). Deze werden op 1 januari 2014 van kracht met inachtneming van een overgangstermijn van drie maanden. Aangezien geen aanvragen in behandeling waren en geen nieuwe verzoeken in het verslagjaar zijn binnen gekomen, kreeg

de verlening van een wapen aan de **basiliek van Sint Petrus' Banden te Oirschot** daarmee ongewild de primeur de laatste kerkelijke wapenverlening bij Koninklijk besluit te zijn.

Emblemen

In het verslagjaar werden 4 (3) verzoeken van de zijde van het Ministerie van Defensie ontvangen om advies voor een te voeren embleem.

De directeur **Defensie Materieel Organisatie (DMO)** verzocht in een brief van 7 maart 2013 de Hoge Raad van Adel om advies inzake een embleem voor de gehele DMO, met uitzondering van de bedrijven. Als basis koos de Raad voor het embleem met de wapenspreuk van de DMO Haagse Directies dat bij beschikking van 3 december 2010, kenmerk 2010023365, was vastgesteld. Het ging in het embleemontwerp om een kleurwijziging van het schild met een blauw in plaats van een oranje veld en de toevoeging van een gouden bliksemschicht aan de zilveren Möbiusring. Het huidige embleem van de DMO Haagse Directies zou daarmee komen te vervallen.

Aangezien de nieuwe DMO voor een deel een voortzetting is van de op te heffen DMO Haagse Directies, kon de Raad instemmen met de voortzetting in aangepaste vorm van het embleem en met de overname van de wapenspreuk. Op 11 april bracht de Raad in deze zin advies uit, waarin de omschrijving van het embleem als volgt werd aangepast: 'In azuur een getande Möbiusring van zilver waar doorheen een naar linksboven gerichte bliksemschicht van goud. Het schild los omzoomd door een lauwerkrans van sinopel, beladen met een ketting met 24 schakels van goud, en getopt met een steekhelm van goud, gevoerd van keel; spreuk: PER SCIENTIAM VIRES in Latijnse letters van sabel op een lint van goud'. Bij beschikking van de directeur van DMO van 16 oktober werd het nieuwe embleem voor de gehele DMO met uitzondering van de keten van logistieke bedrijven vastgesteld.

Per e-mail van 27 maart 2013 vroeg de plv. chef kabinet van het Commando Zeestrijdkrachten te Den Helder, door bemiddeling van dr. A.A. Lemmers van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), advies aan de Raad over een embleem voor de **Netherlands Maritime Special Operations Forces (NLMARSOF)**. Vanwege het spoedeisende karakter van het verzoek bracht de Raad, nog voordat een officiële brief was binnengekomen, advies uit aan de commandant Zeestrijdkrachten. De NLMARSOF van het Korps Mariniers was dit jaar ontstaan uit een samenvoeging van de eenheden Maritime Special Operationscompagnie (MSO) en de Unit Interventie Mariniers (UIM), nadat het Amfibisch Gevechtssteun Bataljon in zijn huidige hoedanigheid opgehouden had te bestaan.

Onder voorbehoud van aanpassing van enkele heraldische en stilistische onvolkomenheden in het ingediende ontwerp, die de Raad wijdde aan tegenstrijdigheden in de bijbehorende toelichting, die een veelheid aan militaire kwaliteiten en 'mission statements' wilde uitdrukken, bracht de Raad op 8 april positief advies uit. Hij concludeerde dat de gouden gevleugelde leeuw in het embleem een geschikt symbool voor de land- en luchtoperaties is. De drietand zou ter onderscheiding beter in zilver kunnen worden toegevoegd als symbool voor operaties op zee. Ook ten aanzien van de gekozen kleuren had de Raad enkele opmerkingen. De wapenspreuk *NEC TIMIDE NEC TUMIDE* ('Zonder vrees, zonder overmoed') lijkt de missie van de NLMARSOF prima te verwoorden. Adellijke geslachten als Huyssen van Kattendijke en Van Leyden van Westbarendrecht voeren deze wapenspreuk, maar dit achtte de Raad niet bezwaarlijk aangezien het een legeronderdeel betreft.

Meer problemen had de Raad met de golvende schildvoet van zilver en blauw, die hij in het onderhavige ontwerp in combinatie met het (egaal) zwarte veld niet erg fraai vond en waarvan hij de symboliek overbodig achtte. Op 12 juli verzocht de leiding van de eenheid het advies

meentevlag, in nauwe relatie met het eerder die maand vastgestelde nieuwe gemeentewapen, voor te leggen. In zijn advies van 11 april kwam de Raad tot de volgende twee opties. Allereerst een vlag waarin alleen de kleuren van het wapen als uitgangspunt worden genomen. Een voor de hand liggende keuze zou dan een banenvlag in de kleuren geel – in de vlaggenkunde komt deze kleur in de plaats van het heraldische goud – en rood met eventueel blauw zijn geweest, maar niet voldoende onderscheidend ten opzichte van andere vlaggen van publiekrechtelijke lichamen. De Raad adviseerde om deze reden de toepassing van de minder vaak voorkomende rechthoekige broekingsdriehoek en deze bovendien te verdelen in twee banen waarin de kleuren van de wapenfiguren terugkeren: de bovenste baan blauw en de onderste baan geel. De omschrijving van deze vlag luidt als volgt: ‘Twee banen van geel en rood met aan de broekzijde een rechthoekige broekingsdriehoek, verdeeld in twee banen van blauw en geel.’ Het tweede, op het gehele wapen gebaseerde ontwerp laat eenzelfde banenvlag zien in de kleuren geel en rood maar dan met de wapenfiguren ontleend aan het nieuwe wapen respectievelijk in de bovenste en in de onderste baan. Deze figuren staan dan op 1/3 van de vlagbreedte, de in de vlaggenkunde gebruikelijke (en derhalve niet nader omschreven) plaatsing. De omschrijving van deze vlag luidt als volgt: ‘Twee banen van geel en rood met in de bovenste baan twee schuingekruiste spaden met daaroverheen een hoed, alles van blauw, en in de onderste baan een gele reeënkop en -hals.’

De voorkeur van de Raad ging in dit advies uit naar het eerste, visueel sterke ontwerp. In een vlag verdienen vanouds immers kleuren en onderverdelingen de voorkeur boven wapenfiguren, die vanuit de verte moeilijk zichtbaar zijn. Aan het einde van het verslagjaar had de Gemeenteraad van Bodegraven-Reeuwijk nog geen gemeentevlag vastgesteld.

Bij brief van 18 juni 2013 vroeg het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente **Stichtse Vecht** advies over een gemeentevlag, nadat het traject voor het nieuwe gemeentewapen was afgerond met de vaststelling bij K.B. van 23 nov. 2012, nr. 12.001465. Het verleende wapen is een eenvoudig en sprekend wapen, dat zich uitstekend laat vertalen in een ontwerp dat in twee variaties aan de gemeente werd voorgelegd. Zo zou ervoor gekozen kunnen worden om de beide kenmerkende heraldische elementen van het wapen – het Stichtse kruis en de golvende dwarsbalk – als losse elementen in de vlag op te nemen. De beide symbolen worden dan geplaatst tegen de stokzijde en zijn ook, wanneer de vlag niet vol in de wind wappert, van een afstand goed herkenbaar. Toch sprak de Raad in zijn advies van 4 september een sterke voorkeur uit voor opname van de rechterschildhelft van het wapen (het Stichtse kruis) in de broeking en de linkerschildhelft (de blauwe golvende dwarsbalk) in de vlucht van de ontwerpvlag. Het gedeelde wapen van de gemeente wordt aldus geplaatst in de bij vlaggen gebruikelijke verdeling van 1 : 2. De omschrijving van deze vlag luidt als volgt: ‘Een rode broeking met een wit kruis, de verticale arm met een breedte van 1/3 van de broeking en de horizontale arm met een breedte van 1/4 van de vlaghoogte; een vlucht van drie golvende banen van geel, blauw en geel in een hoogteverhouding van 3 : 2 : 3.’ Ook het gemeentebestuur bleek een voorkeur voor deze laatste variant te hebben.

Bij brief van 2 mei 2012 vroeg het bestuur van de **R.K. Parochie van Sint Nicolaas te Amsterdam** de Raad om advies over een wapen en vlag voor de Sint Nicolaaskerk aldaar in verband met de ophanden zijnde pauselijke verheffing tot basiliek. De Raad adviseerde het vlagontwerp aan te passen aan het wapenontwerp, maar met de vaststelling daarvan niet vooruit te lopen op het gevraagde wapenbesluit. Tot 's Raads verrassing stuurde het Bestuur van de parochie eind december 2012, ruimschoots vóór de officiële vaststelling van het wapen, een door het Centrum voor Kerkelijke heraldiek in Nederland ontworpen basiliekvlag ter registratie in, die geheel afwijkt van het bij K.B. van 8 februari 2013 verleende wapen (zie onder ‘Wapenverleningen’).

VERSLAG VAN DE SECRETARIE

Secretaris en medewerkers

Symposia

Secretaris, wetenschappelijke en eerste medewerker woonden op vrijdag 12 april het symposium *Adel, macht en landbouw (1750-1900)* bij, dat de Vereniging voor landbouwgeschiedenis organiseerde in de Landbouwniversiteit Wageningen.

De wetenschappelijke medewerker hield op zaterdag 20 april een lezing over de geschiedenis van *Nederland's Adelsboek* voor de Groep Gelderland van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde. Hij woonde van 6 tot 7 juni in Münster (D.) het symposium *Edelen over zichzelf* bij, dat de Nederlands-Duitse Kring voor Adelsgeschiedenis had georganiseerd over egodocumenten in Noordwest-Duitse en Nederlandse adelsarchieven. De secretaris nam als bestuurslid van de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde deel aan het 25th International Congress of Vexillology, dat van 4 tot 10 augustus in Rotterdam werd gehouden. Op 24 oktober woonde hij het jubileumsymposium over nationaliteits- en afstammingsrecht bij, dat de Maastricht University had georganiseerd ter gelegenheid van het 25-jarig ambtsjubileum van zijn promotor prof.dr. G.-R. de Groot.

Werkzaamheden

De eerste medewerker vorderde in het verslagjaar met zijn verificatie van alle wapenbeschrijvingen en registertekeningen in het kader van de jubileumuitgave *Wapenregister van de Nederlandse adel*, dat ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de Hoge Raad van Adel in 2014 zal verschijnen.

De tweede medewerker hield de bibliotheek en het filiatierregister van de Nederlandse adel bij. Hij werd voortdurend betrokken bij de verschillende projecten die de Raad in het verslagjaar onder handen had.

Publicaties

In het begin van het verslagjaar kwamen op CD de vier hoorcolleges van de voorzitter uit, die hij in 2011 uitsprak in het kader van de Studium Generale Technische Universiteit Delft over de geschiedenis van de Nederlandse adel van de middeleeuwen tot nu. De cassette draagt de titel *Macht der edelen* en is een uitgave van Home Academy Publishers te 's-Gravenhage. Voorzitter, het oudste lid van de Raad en de wetenschappelijke medewerker publiceerden bijdragen in het overzichtswerk *Adel en ridderschap in Gelderland. Tien eeuwen geschiedenis* (serie Adelsgeschiedenis XII) over respectievelijk de periodes 1780-1850, 1850-heden en de periode van de katholieke adel (1621-1795). Het standaardwerk behandelt de geschiedenis van de Gelderse ridderschap vanaf zijn ontstaan als bestuurscollege tot heden als zorgdrager voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed. Een lezing van de voorzitter over 'De Ridderschappen in Noord en Zuid (1815-1830) werd gepubliceerd in het *Bulletin van de Vereniging van de Adel van het Koninkrijk België* 276 (okt. 2013).

De secretaris deed verslag van 'De inhuldiging van Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander. Enkele heraldische en juridische aspecten van de troonswisseling' in *De Nederlandsche Leeuw* 130 (2013). Hij kreeg voorts gelegenheid van de redactie van twee juridische tijdschriften om zijn dissertatie over het Nederlandse adelsrecht (Maastricht 2012) onder de aandacht van de lezers te brengen. Deze bijdragen zijn getiteld 'Proefschrift; drie stellingen', in het *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie* 144 (2013), nr. 6988, en 'Adelsrecht en naamrecht' in het *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht* 35 (2013), nr. 10.

De wetenschappelijke medewerker schreef een historiografisch artikel over de Nederlandse adel voor *Virtus, jaarboek voor Adelsgeschiedenis* en een inleiding in het *Gelders Kastelenboek*.

(Handschrift)collecties

De collecties van de Raad konden worden aangevuld met de volgende aanwinsten.

Op 28 oktober werd van mr. D. van Krugten, directeur van de Wasserburg Anholt (D.), een zeldzame tekening aangekocht van de wapens van de broers Pieter en Adriaen van Leyden geseyt van Leeuwen, zonen van des H.R. Rijksbaron (diploma keizer Karel V, Wenen 4 april 1548) Dirck Adriaensz. van Leyden van Leeuwen en Catharina van der Goes. De ingelijste wapentekening, gedateerd Den Haag 13 mei 1622, is mogelijk afkomstig uit een liber amicorum.

De secretaris gaf op 2 december een plattegrond van de begrafenisstoet van Anna van Hannover, douairière stadhouder Willem IV, in de Nieuwe Kerk te Delft d.d. 23 febr. 1759, in bewaring, die hij ter gelegenheid van zijn promotie van een restauratiearchitect ten geschenke had gekregen.

Op 12 juni kocht de Raad een bronzen plaquette aan met het portret van koning Willem-Alexander in brons van de beeldhouwer Jan-Willem baron van Oldeneel tot Oldenzeel (38,5 x 33,5 cm.). Zijn werk past in de traditie van de sculpturen van de prinsessen Beatrix en Juliana, alsmede van prins Bernhard, in het bezit van de Raad, die de neef van zijn vader, Eduard baron Speyart van Woerden, in de jaren '70 vervaardigde.

Mevrouw L.M. Stuart-barones Mackay gaf op 29 oktober namens haar neef in Canada het adelsdiploma uit 1897 van keizer Franz Joseph I, als koning van Hongarije, voor haar overgrootvader Henrik Ráthonyi Reusz, aan de Hoge Raad van Adel in bewaring.

De voorzitter schonk de Raad aan het einde van het verslagjaar een achthoekig lakstempeltje (koper zonder heft, 2,2 x 1,8 x 2,1 (l x h x b) cm.) met het gekroonde Rijkswapen in een medaillon met het randschrift (als riem met gesp, waaraan midden onder een W hangt) PRESIDENT V.D. HOOGEN RAAD V. ADEL.

Beheer en restauratie

Mevrouw T. Demoed-van Hoogstraten completeerde het wapenregister van de Ridderlijke Duitse Orde, Balije van Utrecht, dat ter secretarie van de Hoge Raad van Adel wordt bijgehouden. Daarin zijn authentieke afschriften van de benoemingsbesluiten van de ridders van de Orde voorzien van de adellijke kwartierwapens, die volgens de (in 2006 gewijzigde) statuten van de Orde vereist zijn om te worden toegelaten.

Boekbinderij Van Dijk v.o.f. te 's-Gravenhage bond 19 (27) jaargangen van tijdschriften in.

Externe dienstverlening

Ten behoeve van de inhuldigingceremonie van Z.M. Koning Willem-Alexander op 30 april 2013 te Amsterdam gaf de Hoge Raad van Adel in bruikleen aan drs. W.N. Cosijn, ceremoniemeester van H.M. de Koningin, Paleis Noordeinde te 's-Gravenhage, de volgende ambtspenningen uit zijn bezit:

1. de verguld zilveren medaille van de KONING VAN WAPENEN aan een rood/zwart lint, vervaardigd door Johannes Schouten, 's-Gravenhage 1815;
2. de verguld zilveren medaille van de EERSTE KONING VAN WAPENEN aan een rood lint, vervaardigd door Joseph Germain Dutalis, Brussel 1815;

3. de zilveren medaille van de HERAUT VAN WAPENEN 'ORANJE' aan een oranje lint, vervaardigd door J.G. Dutalis, Brussel 1815;
4. de zilveren medaille van de HERAUT VAN WAPENEN 'NASSAU' aan een blauw lint, vervaardigd door J.G. Dutalis, Brussel 1815;
5. de zilveren medaille van de HERAUT VAN WAPENEN 'LUXEMBURG' aan een lichtblauw lint, vervaardigd door J.G. Dutalis, Brussel 1815.

Koning Willem-Alexander verkoos als koningen van wapenen oud-commandant der Strijdkrachten generaal b.d. Peter van Uhm (eerste wapenkoning) en ruimtevaarder dr. André Kuipers. Onder de herauten van wapenen werden deze keer twee vrouwen benoemd: drs. Renée V.M. Jones-Bos MA, oud-Hr.Ms. ambassadeur in Washington, thans secretaris-generaal van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, als vertegenwoordiger van de Nederlandse publieke dienst, en T.E.G. (Anky) van Grunsven, hoogste Olympisch medaillewinnaar in de Nederlandse geschiedenis. De oudste wapenheraut was prof.dr. R(obbert) H. Dijkgraaf, oud-president van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, thans directeur van het Institute for Advanced Study in Princeton (New Jersey, USA). Hij fungeerde als heraut voor Oranje, terwijl de vrouwelijke herauten Jones-Bos en Van Grunsven achtereenvolgens als heraut voor Nassau en heraut voor Luxemburg optraden.

Correspondentie en bezoekers

Tijdens de verslagperiode zijn 980 (868) brieven, merendeels via e-mail, ingekomen en/of uitgegaan. Deze brieven hebben betrekking op de volgende onderwerpen: 277 (246) zaken van algemene en huishoudelijke aard, 132 (118) adelszaken, waaronder ridderlijke orden, 154 (136) genealogie, 243 (218) heraldiek, waaronder wapenverleningen aan publiekrechtelijke lichamen en krijgsmachtonderdelen, 45 (38) vlaggen, 94 (82) filiatierregister, 28 (24) burgerlijke stand en 7 (6) naamsveranderingen.

Er werden 185 (160) bezoeken aan de studiezaal geregistreerd. Driemaal betrof het een groep: Genootschap Roterodamum (9 mei, ca. 50 personen in twee groepen), jaarclub van de voorzitter *Pteranodon* van het Utrechts Studenten Corps (30 sept., ca. 10 personen) en de oud-firmenten (kantoren Amsterdam en Rotterdam) van Nauta-Dutilh, advocaten en notarissen (7 nov., ca. 25 pers.).

Goedgekeurd in de vergadering van de Hoge Raad van Adel van 2 april 2014.

(w.g.) C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter

(w.g.) E.J. Wolleswinkel, secretaris

BIJLAGEN: Wapenverleningen 2013

BODEGRAVEN-REEUWIJK

Bij Wet van 4 juni 2010 (*Stb.* 273) zijn de gemeenten Bodegraven en Reeuwijk met ingang van 1 januari 2011 samengevoegd tot de nieuwe gemeente Bodegraven-Reeuwijk.

Bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816 is voor de gemeente Bodegraven een wapen bevestigd: *Van lazuur, beladen met twee spaden geplaatst en sautoir, in het midden een hoed, alles van grond.* De op de registertekening zichtbare gouden kroon van drie bladeren en twee parels, alsmede twee groene afhangende lauwertakken ontbreken in de beschrijving.

Bij Koninklijk Besluit van 7 nov. 1989, nr. 89.027591, is laatstelijk aan de gemeente Reeuwijk een wapen verleend: *Doorsneden; I in keel een reekop en -hals van goud; II in azuur drie zwemmende woerden van zilver, gebekt van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

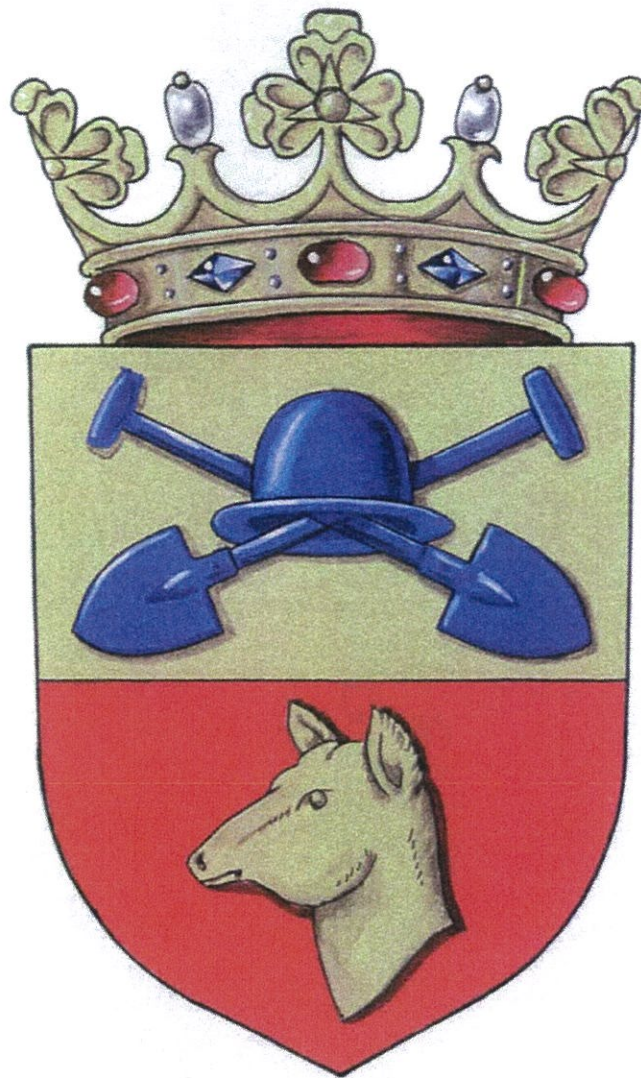
In zijn brief van 16 november 2012 wendde het College van Burgemeester en Wethouders van de nieuwe gemeente Bodegraven-Reeuwijk zich tot de Raad met het verzoek om een gemeentewapen te ontwerpen volgens het inmiddels gangbare principe van twee ontwerpen waaruit een keuze gemaakt zou kunnen worden. Voor het eerste ontwerp deed het gemeentebestuur de suggestie van een gevierendeeld wapen waarin elementen van de wapens van alle voormalige gemeenten binnen de huidige gemeente een plaats zouden krijgen. Hoewel een dergelijk wapen heraldisch niet onjuist is, geeft vierending in figuratie en kleurstelling dikwijls een tamelijk overdadige indruk, die weinig onderscheidend is. Belangrijker is evenwel dat de ministeriële richtlijnen van 18 oktober 1977 betreffende het verlenen van wapens aan publiekrechtelijke lichamen voorschrijft dat uitgegaan dient te worden van de laatste vastgestelde wapens, in casu Bodegraven zoals bevestigd in 1816 en Reeuwijk zoals verleend in 1989, en bij voorkeur niet teruggegrepen moet worden op de wapens van reeds eerder opgeheven gemeenten die daarvan onderdeel uitmaken (art. 9).

In het tweede wapenontwerp zou de ontstaansgeschiedenis van het grondgebied van de nieuwe gemeente kunnen worden gesymboliseerd, uitgaande van de argumentatie achter het logo. In zijn advies van 14 november 2012 kwam de Raad in zijn eerste ontwerp uit op een doorsneden wapen waarin de belangrijkste elementen uit de wapens van de twee opgeheven gemeenten voorkomen. In de bovenste helft werden de zogenaamde rijkskleuren (blauw en goud) van Bodegraven vanwege de heraldisch voorgeschreven afwisseling van kleuren en metalen omgewisseld, zodat het gouden veld beter afsteekt tegen het rode veld van de onderste helft, waarop het sprekende symbool (de niet meer omgewende reeënkop) van Reeuwijk zijn plaats kreeg. Het tweede ontwerp was gebaseerd op het gemeentelogo, dat met licht gebogen banen in blauw en drie verschillende tinten groen bleek geïnspireerd zijn op het slagengedonneschap dat het plaatselijke veenplassen- en petgatenlandschap kenmerkt. Dit alles werd heraldisch vertaald in een zilveren dwarsbalk op een groen veld, die boven werd vergezeld van een spade en onder van de reeënkop, beide van goud.

In zijn vergadering van 12 december 2012 koos de Gemeenteraad van Bodegraven-Reeuwijk in meerderheid voor het eerstgenoemde ontwerp.

Bij Koninklijk Besluit van 11 maart 2013, nr. 13.000207, is aan de gemeente Bodegraven-Reeuwijk een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Doorsneden; I in goud twee schuingekruiste spaden met daaroverheen een hoed, alles van azuur; II in keel een gouden reeënkop en -hals. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

HOGERAAD VAN ADEL

Gemeente

BODEGRAVEN-REEUWIJK

Z.H.

K.B. 11 maart 2013
no: 13.000207

Doorsneden; I in goud twee schuingekruiste spaden met daaroverheen een hoed, alles van azuur; II in keel een gouden reeënkop en -hals. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Diploma
28 maart 2013

GOEREE-OVERFLAKKEE

Bij Wet van 5 juli 2012 (*Stb.* 311) zijn de gemeenten Goedereede, Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee met ingang van 1 januari 2013 samengevoegd tot de nieuwe gemeente Goeree-Overflakkee.

Bij Koninklijk Besluit van 6 juni 1966, nr. 6, is aan de gemeente Oostflakkee een wapen verleend: *Doorsneden: I. Gedeeld: a. In keel een zilveren schildje, waaroverheen een karbonkel van goud; b. In sinopel een dwarsbalk van zilver; II. In sabel een opengeslagen bijbel van zilver, gebonden van purper, goud op snede, bedrukt met de Griekse hoofdletters alpha en omega van keel, op elke bladzijde een. Ter rechterzijde drie lelievormige sloten van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

Bij Koninklijk Besluit van 10 augustus 1966, nr. 38, is aan de gemeente Dirksland een wapen verleend: *Van goud, beladen met drie versmalde golvende dwarsbalken van sabel, boven vergezeld van drie dwarsbalksgewijs geplaatste ganzenpoten van hetzelfde en onder van een krab van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

Bij Koninklijk Besluit van 10 augustus 1966, nr. 39, is aan de gemeente Middelharnis een wapen verleend: *Doorsneden, I gedeeld; a. in goud een dwarsbalk van sabel, waaroverheen een van sabel en zilver geschakeerd St. Andrieskruis; b. in keel een goud getongde, genagelde en gekroonde leeuw van zilver. II in azuur een dwarsbalk van goud. Over alles heen een hart-schild van azuur, geflankeerd van zilver en beladen met een borstharnas met dijstukken eveneens van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

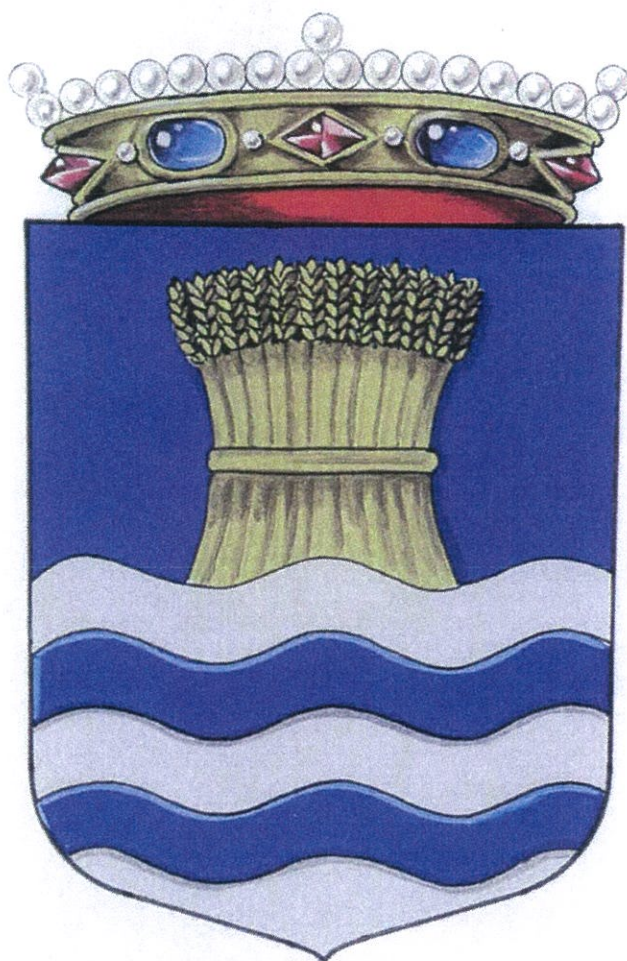
Bij Koninklijk Besluit van 17 oktober 1991, nr. 91.008039, is aan de gemeente Goedereede een wapen verleend: *In keel, oprijzend uit een golvende zee, golvend gedwarsbalkt van zes stukken van zilver en azuur, twee door ketenen van sabel met elkaar verbonden torens tussen twee gekanteelde muren, alles van zilver en gevoegd van sabel, elke toren opgebouwd uit een benedenstuk van dezelfde hoogte als de muren, een middenstuk met een rondbogige deur van sabel, een gekanteeld bovenstuk met twee rondbogige ramen van sabel en een puntdak, met aan de binnenzijde der transen twee kepersgewijs geplaatste stokken van sabel, waaraan een goud gezoomd vaan van keel met een naar de stok toegewende leeuw van goud, elke toren aan de buitenzijde vergezeld van een omgekeerd anker van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van zestien parels waarop drie parels.*

De Stuurgroep Herindeling Goeree-Overflakkee te Middelharnis verzocht de Raad bij brief van 4 november 2012 om advies uit te brengen over een wapen voor de nieuw op te richten gemeente Goeree-Overflakkee. Zij dacht daarbij aan twee wapenontwerpen: een traditioneel ontwerp waarin gebruik wordt gemaakt van elementen uit de wapens van de fuserende gemeenten, en een geheel nieuw wapen.

Een wapen met de heraldische elementen uit de wapens van de bestaande gemeenten bleek moeilijk te realiseren. De veelheid aan heraldische elementen, al dan niet in combinatie met schilddelingen, bemoeilijkte de vervaardiging van een evenwichtig wapen waarin elk van de vier gemeenten heraldisch voldoende tot haar recht zou komen. In plaats daarvan stelde de Raad in zijn advies van 20 november enerzijds voor om het wapen van het opgeheven Waterschap Goeree-Overflakkee te laten herleven, anderzijds om een abstract wapen te kiezen (zie uitvoerig in het jaarverslag over 2012).

Tot verrassing van de Raad kwam de waarnemend-burgemeester van de nieuwe gemeente al vroeg in het nieuwe jaar met een alternatief voorstel, hem ingegeven door de archiefdienst van het eiland. Het betrof een in 1910 ontworpen, maar nimmer officieel verleend wapen voor de Dijkkring Flakkee (opgericht in 1909), dat blijkens de tekening omschreven wordt als 'In azuur

HOGE RAAD VAN ADEL

Gemeente

GOEREE-OVERFLAKKEE

Z.H.

K.B. 31 mei 2013
no: 13.001103

Golvend doorsneden; I in azuur een uitkomende korenschoof van goud; II golvend gedwarsbalkt van vijf stukken, zilver en azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van zestien parels waarop drie parels.

Diploma
12 juni 2013

een gouden Korenschoof, oprijzende uit een Zee van zilver en azuur.’ Dit ontwerp wordt gedekt met een standaardkroon en gehouden door twee zeemeerminnen. Een aantal voornamelijk culturele instellingen op Flakkee heeft dit wapen in het verleden officieus gevoerd, omdat aan de Dijkkring Flakkee in 1954 een ander wapen was verleend. Het wapen zou bij de bevolking van het gehele eiland op meer sympathie kunnen rekenen dan het betrekkelijk kort geleden door een grootschalige fusie opgeheven waterschap, waaraan de bevolking vooral belastingtechnische herinneringen had. De indieners van dit derde ontwerp herkenden in de korenschoof de dertien kernen van de gemeente, oprijzende uit de zee ‘zoals het eiland zich uit de zee verheven heeft’. Men ging hierin voorbij aan de vier fuserende gemeenten, wier wapens idealiter bepalend zijn voor het nieuwe wapen.

Aangezien het in het voornemen van de waarnemend-burgemeester lag om de presentatie van het nieuwe gemeentewapen onderdeel te laten zijn van ‘de blijde intocht’ van Koning Willem-Alexander op Goeree-Overflakkee, en ook de nieuwe Gemeenteraad overtuigd was van de urgentie van dit plan, bleek een discussie op heraldische gronden weinig zinvol. Ook een laatste poging om de schildhouders (zeemeerminnen met ontbloot bovenlijf), die een eeuw geleden kennelijk voor minder commotie zorgden dan thans, te redden, mislukte. De Raad stelde wel een kleine correctie voor met betrekking tot de reeks van zes golvende dwarsbalken in de onderste schildhelft, die vijf waterstromen rond Goeree-Overflakkee zou moeten symboliseren. Deze reeks zou met één – de blauwe dwarsbalk in het puntje van het schild – moeten worden teruggebracht, hetgeen werd overgenomen.

Het gemeentebestuur stelde ten slotte prijs op de door de Raad voorgestelde kroon met zestien plus drie parels, die in 1991 aan de gemeente Goedereede was verleend, mede op basis van een stadskaat uit 1698.

Bij Koninklijk Besluit van 31 mei 2013, nr. 13.001103, is aan de gemeente Goeree-Overflakkee een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt:

Golvend doorsneden; I. in azuur een uitkomende korenschoof van goud; II. golvend gedwarsbalkt van zilver en azuur van vijf stukken. Het schild gedekt met een gouden kroon met zestien, waarop drie parels.

MOLENWAARD

Bij Wet van 26 april 2012 (*Stb.* 248) zijn de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland per 1 januari 2013 samengevoegd tot de nieuwe gemeente Molenwaard.

Bij Koninklijk Besluit van 28 februari 1899, nr. 46, is aan de gemeente Nieuw-Lekkerland een wapen verleend: *In sinopel drie vogels van goud, geplaatst twee en een.*

Bij Koninklijk Besluit van 27 maart 1986, nr. 41, is aan de gemeente Graafstroom een wapen verleend: *In goud drie dwarsbalken van azuur, de bovenste en onderste golvend. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Bij Koninklijk Besluit van 2 september 1986, nr. 6, is aan de gemeente Liesveld een wapen verleend: *In zilver twee bundels lisdodden van sinopel met aren van sabel, komende uit een dwarsbalk van sabel; in een hartschild van goud een burcht van keel, verlicht van het veld, bestaande uit een geopende poort met opgetrokken valhek van sabel tussen twee torens, poort en torens gedekt met daken, waarop vier naar links waaiende windwijzers. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.*

Bij brief van 5 september 2012 informeerden de gezamenlijke Gemeenteraden van Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland de Raad vanuit Bleskensgraaf over deze vrijwillige fusie, waarvoor in goed overleg de naam Molenwaard was gekozen, met het verzoek een nieuw gemeentewapen te ontwerpen.

Het eerste ontwerp dat de Raad in zijn advies van 20 november 2012 heeft voorgelegd, is een zogenaamd sprekend wapen, een wapen waarin de naam van de nieuwe gemeente Molenwaard tot uitdrukking komt. Dit ontwerp is geïnspireerd op het in 1816 door de Raad bevestigde wapen van de voormalige gemeente Molenaarsgraaf, die in 1986 opging in de gemeente Graafstroom ('*van zilver, beladen met een [wip]molen van keel*'). Het ontwerp laat in rood een achtkantige molen van het type grondzeiler zien, staande op een groene schildvoet die een waard symboliseert. De molen refereert tevens aan de molens van Kinderdijk, die binnen de toekomstige gemeente beeldbepalend zijn als UNESCO Werelderfgoed.

Desgewenst zou de molen ook sec (zonder schildvoet) of om het beeld te versterken aan weerszijden van de molen vergezeld van lisdodden (uit het wapen Liesveld) kunnen worden afgebeeld. Het tweede voorgestelde ontwerp gaf een wapen dat elementen uit de wapens van de fusierende gemeenten bevat. Het resultaat was een wapen doorsneden door een golvende dwarsbalk uit het wapen van Graafstroom, boven vergezeld in goud van een groene vogel, de wapenfiguur van Nieuw-Lekkerland met omgewisselde kleuren vanwege de heraldische kleurregel, en onder vergezeld in zilver van een bundel lisdodden uit het wapen van Liesveld. Het nieuwe wapen kon in beide opties gedekt worden met de rijkere kroon van vijf bladeren die reeds in 1986 aan de gemeente Liesveld was verleend.

Het gemeentebestuur kon zich goed vinden in het eerste ontwerp met het sprekende wapen en koos voor het complete ensemble, dus met grasgrond en lisdodden. Er ontstond alleen enige discussie over de richting waarin de molen zou staan en in het bijzonder van de wieken. Besloten werd de molen frontaal te plaatsen met de wieken als schuinkruis, in de heraldiek de normale stand die om deze reden dan ook niet wordt beschreven.

Bij Koninklijk Besluit van 17 sept. 2013, nr. 13.001943, is aan de gemeente Molenwaard een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *In zilver een molen van keel staande op een schildvoet van sinopel, aan weerszijden vergezeld van een bundel lisdodden van sinopel met aren van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.*

HOGE RAAD VAN ADEL

Gemeente

MOLENWAARD

z-12

K.B 17 sept. 2013
 no: 13.001943

In zilver een molen van keel staande op een schildvoet van sinopel, aan weerszijden vergezeld van een bundel lisdoorden van sinopel met aren van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren.

Diploma
 30 oktober 2013

AMSTERDAM (basiliek van de H. Nicolaas)

De basiliek van de H. Nicolaas werd op 9 december 2012 door paus Benedictus XVI tot de waardigheid van *basilica minor* verheven. Het bestuur van de R.K. Parochie van de Heilige Nicolaas te Amsterdam vroeg al ruimschoots voor de ophanden zijnde verheffing bij brief van 2 mei 2012 aan de Raad advies over de verlening van een wapen en vlag. Deze karakteristieke 'kathedraal aan het IJ' werd tussen 1884-1887 onder leiding van de architect A.C. Bleijs gebouwd.

In afwachting van de pauselijke breve bracht de Raad op 23 mei 2012 voorlopig advies uit door te wijzen op enkele heraldische onvolkomenheden in het door het Centrum voor Kerkelijke Heraldiek in Nederland gemaakte ontwerp.

De Raad achtte de combinatie van twee rode kwartieren in de onderste schildhelft ongelukkig. Ging men uit van een ongewijzigde opname van het wapen van Amsterdam in het heraldisch linkerkwartier, dan lag immers een aanpassing van de kleur van het rechterkwartier voor de hand. Aangezien de parochie zich in haar brieven en op haar website bediende van blauw als 'steunkleur', adviseerde de Raad om de voorgestelde gouden bollen op een blauw veld te plaatsen, waardoor bovendien de eveneens voorgestelde golvende versmalde dwarsbalk als symbool van de zee(varenden) overbodig werd. Het blauwe veld verwees dan direct naar zee en zeevarenden, die volgens de spreuk NAVIGANTIBUS DOMUM CUM BENEDICTIONE in de basiliek 'een huis met zegen(beden)' konden vinden.

Gelijktijdig met het verzoek om advies met betrekking tot het wapen van de basiliek verzocht het parochiebestuur de Raad ook om advies inzake de vlag. Hoewel een advies met betrekking tot een vlagontwerp doorgaans pas volgt nadat het wapen officieel is vastgesteld bij koninklijk besluit, heeft de Raad gemeend dit advies niet te kunnen onthouden om onnodige vertraging en eventuele complicaties met betrekking tot het ontwerp te voorkomen.

Uitgaande van het aangepaste wapen zou de vlag blauw worden, beladen met drie gele bollen en met weglating van de golvende witte dwarsbalk. Om tot een evenwichtig vlagontwerp te komen, zouden de op het wapen 2 en 1 geplaatste bollen een kwart slag gedraaid kunnen worden, dat wil zeggen twee aan de broekzijde en één ernaast ter halver hoogte. Het parochiebestuur heeft het advies van de Raad niet overgenomen, maar een door het Centrum voor Kerkelijke Heraldiek ontworpen vlag vastgesteld, die als volgt wordt omschreven: 'Drie even hoge banen, wit, rood en wit, met op de rode baan drie witte St. Andrieskruisen, naast elkaar, en op een blauwe broeking van 1/5 van de vlaglengte drie gele bollen boven elkaar'.

Bij Koninklijk Besluit van 8 febr. 2013, nr. 12.003025, werd aan de basiliek van de H. Nicolaas te Amsterdam het volgende wapen verleend:

Doorsneden; I in sabel, schuingekruist, een conopeum van goud, waarvan het scherm gebaad van goud en keel, met volants van hetzelfde, om en om, gevoerd van goud, en een tintinnabulum van goud, waarin een klokje van zilver; II gedeeld; a in azuur drie bollen van goud, geplaatst 2 en 1; b in keel een paal van sabel, beladen met drie verkorte St. Andrieskruisen van zilver paalsgewijze gerangschikt. Devies: NAVIGANTIBUS DOMUM CUM BENEDICTIONE in zwarte letters op een lint van zilver.

HOGE RAAD VAN ADEL

Basiliek

VAN DE H. NICOLAAS TE AMSTERDAM

NH

KB 8 februari 2013
no: 12.003025

Doorsneden; I in sabel, schuingekruist, een conopeum van goud, waarvan het scherm gebaad van goud en keel, met volants van hetzelfde, om en om, gevoerd van goud, en een tintinnabulum van goud, waarin een klokje van zilver; II gedeeld; a in azuur drie bollen van goud, geplaatst 2 en 1; b in keel een paal van sabel, beladen met drie verkorte St. Andrieskruisen van zilver paalsgewijze gerangschikt. Devies: NAVIGANTIBUS DOMUM CUM BENEDICTIONE in zwarte letters op een lint van zilver.

Diploma
20 maart 2013

OIRSCHOT (basiliek van de H. Petrus' Banden)

De basiliek van de H. Petrus' Banden werd op 18 februari 2013 door paus Benedictus XVI tot de waardigheid van *basilica minor* verheven. Het bestuur van de parochie van de HH. Petrus en Bernadette te Oirschot stuurde bij brief van 2 april 2013 een kopie van de pauselijke breve tezamen met een wapenontwerp aan de Raad toe en vroeg om advies over de wapenverlening bij koninklijk besluit.

Vooruitlopend op de verheffing tot basiliek had het bestuur van de parochie een plaatselijke kunstenaar alvast opdracht gegeven om een wapenschild voor de basiliek te vervaardigen, waarvan bij het officiële verzoek een foto werd bijgeleverd.

Basiliekwapens kennen een vaste indeling. De bovenste schildhelft toont schuingekruist het conopeum en het tintinnabulum. De onderste schildhelft heeft in de regel een heraldisch rechterkwartier met een voorstelling van de betreffende patroonheilige, terwijl de onderste schildhelft heraldisch links doorgaans het wapen bevat van de gemeente, waarin de basiliek is gelegen. Het kostte de Raad enige moeite om het redelijk vrije ontwerp van de plaatselijke kunstenaar in te passen in de strakke indeling van basiliekwapens, waarvoor het Centrum voor Kerkelijke Heraldiek in Nederland ooit de basis legde.

De Raad adviseerde als symbolische verwijzing naar de H. Petrus om de gouden gekruiste sleutels, die in het ingediende ontwerp achter het schild waren afgebeeld, te verplaatsen naar het (heraldisch) rechterkwartier, desgewenst in combinatie met het in het kunstobject aangebrachte 'ajourwerk' (de haan, de vissen en het omgekeerde kruis).

Het (heraldisch) linkerkwartier bevat doorgaans een verwijzing naar de gemeente waarin de basiliek is gelegen. Een logo is een op zichzelf staande grafische toepassing, die soms van wapens is afgeleid. Omgekeerd geldt dat motieven die aan het gemeentelogo zijn ontleend eigenlijk niet in een wapen thuishoren. Aangezien het gemeentewapen van Oirschot (verleend bij KB van 26 juni 1997, nr. 97.001384) gevierendeeld is en een complex basiliekwapen zou ontstaan wanneer in deze helft het volledige wapenschild wordt opgenomen, adviseerde de Raad om in de plaats daarvan te kiezen voor de uitgerukte groene eik op een zilveren veld uit het tweede kwartier van het wapen van Oirschot, dat als oeroud symbool voor Oirschot geldt. De vaststelling van het wapen liep enige vertraging op door de nieuwe beleidsbepalingen inzake wapenverleningen bij Koninklijke besluit, die de minister van BZK in september uitvaardigde (zie elders in dit jaarverslag). Daarmee heeft de basiliek van Sint Petrus' Banden te Oirschot de eer om de laatste kerkelijke instantie te zijn die een wapen bij Koninklijk besluit heeft verleend gekregen.

Bij Koninklijk Besluit van 30 okt. 2013, nr. 13.000835, werd aan de basiliek van de H. Petrus' Banden te Oirschot het volgende wapen verleend:

Doorsneden; I in sabel, schuingekruist, een conopeum van goud, waarvan het scherm gebaad van goud en keel, met volants van hetzelfde, om en om, gevoerd van goud, en een tintinnabulum van goud, waarin een klokje van zilver; II gedeeld; a in azuur twee afgewende schuingekruiste sleutels van goud, het rechter sleuteloog beladen met vier schuinkruisgewijs geplaatste afgewende vissen en het linkersleuteloog beladen met een haan, de baarden in de vorm van een omgekeerd Latijns kruis, alles van het veld; b in zilver een uitgerukte eikenboom van sinopel. Devies: UT GAUDIUM MEUM SIT IN VOBIS in gouden letters op een lint van azuur.

HOGE RAAD VAN ADEL

Basiliek

van St. Petrus' Banden te Oirschot N.B.

K.B. 30 oktober 2013

N.O. 13-000835

Doorsneden; I in sabel, schuingekruist, een coropeum van goud, waarvan het scherm gebaard van goud en keel, met volants van hetzelfde, om en om, gevoerd van goud, en een turtinrabulum van goud, waarin een klokje van zilver; II gedeeld; a in azuur twee afgewende schuingekruiste sleutels van goud, het rechter sleutelooq beladen met vier schuinkruisgewijs geplaatste afgewende vissen en het linker sleutelooq beladen met een haan, de baarden in de vorm van een omgekeerd latijns kruis, alles van het veld; b in zilver een uitgerukte eikenboom van siropel. Devies: UT GAUDIUM MEUM SIT IN VOBIS in gouden letters op een lint van azuur.

Diploma

27 NOVEMBER 2013

COLOFON

HOGE RAAD VAN ADEL

Ingesteld bij Besluit van de Soevereine Vorst van 24 juni 1814, nr. 10;
samenstelling en bevoegdheid: Wet op de adeldom van 10 mei 1994, Staatsblad 360

Bezoekadres (op afspraak): Nassaulaan 2B, 2514 JS Den Haag

(studiezaal geopend op werkdagen van 9.30-16.30 uur)

Postadres: Postbus 16325, 2500 BH Den Haag

Telefoon: 070-3614281 / Fax: 070-3631712

E-mail: info@hogeraadvanadel.nl

Website: www.hogeraadvanadel.nl

Als vast college van advies over de uitvoering in zaken van bestuur van het Rijk (ingevolge art. 79 van de Grondwet) heeft de Raad tot TAAK het adviseren van:

- de minister van Algemene Zaken betreffende naamgeving, titulatuur en wapenverlening van leden van het koninklijk huis, het Rijkswapen en de Nederlandse vlag;
- de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties omtrent adelszaken en de samenstelling en wijziging van de wapens van publiekrechtelijke lichamen;
- de minister van Justitie over verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden betrokken zijn;
- de minister van Defensie inzake ontwerpen van emblemen en medailles van de krijgsmachtsonderdelen.

De COLLECTIE bestaat uit:

- Archieven van de Hoge Raad van Adel van 1814 tot heden;
- Genealogische en heraldische handschriften;
- Enkele archieven van adellijke families;
- Gespecialiseerde bibliotheek.

Voorzitter: drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije (lid 1984, voorzitter 1991).

Leden: jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden (2002), mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn (2005), drs. R.M. barones van Pallandt (2010) en mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt (2012).

Secretaris: mr.dr. E.J. Wolleswinkel (2003).

Eerste medewerker: drs. J.C.C.F.M. van den Borne.

Tweede medewerker: A. Gritter.

Wetenschappelijk medewerker: dr. C.A.M. Gietman.